De Levende Natuur 75 (11-12):256-260 (1972)

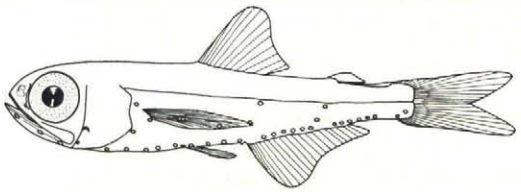

Fig. 2. *Het lantaarnvisje* Hygophum benoiti.

De kans dat deze vissen daarna vers en gaaf worden teruggevangen en niet door rotting, meeuwen, vissen of krabben verloren gaan, is zeer klein.

Op 3 juni 1971 vond Maarten Stock op het strand van Zandvoort een aangespoeld lantaarnvisje van 45,8 mm lengte (fig. 2). Het visje kon door de rangschikking van de lichtgevende orgaantjes op het lichaam gedetermineerd worden als *Hygophum benoiti* (Coco, 1838). Deze soort komt voornamelijk voor in de Middellandse Zee en in de Atlantische Oceaan tussen 20° en 43° NB. Al eerder werd dit lantaarnvisje meer noordelijk aangetroffen, doch nog nooit in de Noordzee.

Lantaarnvisjes (familie Myctophidae) leven overdag vrij diep in zee en stijgen 's avonds met het plankton van soms 1000 meter diepte naar de oppervlakte van de zee om bij het aanbreken van de dag naar diepere lagen terug te zinken (verticale migratie).

Er bestaat een theoretische mogelijkheid dat het lantaarnvisje dat door Maarten Stock werd gevonden, met ballastwater uit zuidelijkere streken werd aangevoerd. Experts uit Californië, die het exemplaar hebben onderzocht, sluiten deze mogelijkheid vrijwel uit, omdat in dat geval het tere visje onherstelbaar zou zijn verminkt.

Het stroomdal van de Kromme Rijn, een gebied met een grote landschappelijke, biologische en cultuurhistorische verscheidenheid

F. VAN OMMEN.

Het gebied, waarover in dit artikel sprake is, kenmerkt zich door een grote verscheidenheid aan landschapselementen, als daar zijn: een rivier, landgoederen, percelen essenhakhout, grienden, aan de Kromme Rijn gelegen zg. Rijnweiden, bouwland, boomgaarden, grasland, oeverwallen en komkleigebieden. Bovendien komen in het besproken gebied sedert oude tijden veel en velerlei vormen van menselijke bewoning voor.

Aan wateren in het gebied zijn te noemen: Kromme Rijn, Langbroeker Wetering, Kattenveldse Meer, Cothergrift, Oude Kromme Rijn en Dwarsdijkse Wetering.

Bij inventarisatie werden in deze wateren de volgende vissoorten aangetroffen: Blankvoorn (veel), Riviergrondel (matig), Paling (matig), Zeelt (matig), Grote modderkruiper (plaatselijk in redelijke aantallen), Kroeskarper (weinig), Snoek (weinig), Baars (weinig), Ruisvoorn, Drie- en Tiendoornige stekelbaars (in redelijke aantallen uitsluitend in de Dwarsdijkse Wetering) en Kwabaal (zeldzaam).

Tijdens de inventarisatie van de vissoorten bleek, dat oude meanders van de Kromme Rijn, zoals de Oude Kromme Rijn ten zui-

De Levende Natuur 75 (11-12):256-260 (1972)

den van het landgoed Hardenbroek en het Kattenveldse Meer ten zuiden van Werkhoven, uiterst belangrijke refugia en paaiplaatsen blijken te zijn. Ook de aquatiele flora is, ten opzichte van die in de Kromme Rijn, in redelijke mate aanwezig. In dit verband wil ik er met klem op wijzen, dat er meer aandacht dient te worden besteed aan het behoud van het slootmilieu!

Het aantal vogelsoorten die in het gebied werden aangetroffen en er stellig ook zullen broeden, kenmerkt zich door een grote verscheidenheid. Als waargenomen soorten kunnen worden genoemd: Wilde eend, Patrijs, Fazant, Waterhoen, Meerkoet, Scholekster, Kievit, Watersnip, Grutto, Tureluur, Houtduif, Bosuil, Ransuil, Steenuil, Grote bonte specht, Groene specht, Veldleeuwerik, Boerenzwaluw, Huiszwaluw, Graspieper, Witte kwikstaart, Winterkoning, Heggemus, Zanglijster, Merel, Gekraagde roodstaart, Roodborst, Spotvogel, Tuinfluiter, Grasmus, Fitis, Tjiftjaf, Grauwe vliegenvanger, Koolmees, Pimpelmees, Boomklever, Boomkruiper, Rietgors, Groenling, Putter, Kneu, Vink, Huismus, Ringmus, Spreeuw, Zwarte kraai, Kauw, Ekster en Vlaamse gaai.

Voorts werd door mij dit voorjaar in de gemeente Wijk bij Duurstede verscheidene malen de baltsroep van een paar Kerkuilen gehoord, die ik jaren had gemist. Op 11 september 1972 hoorde en herkende ik wederom duidelijk een roepende Kerkuil in dezelfde gemeente.

De stand aan zoogdieren is goed te noemen. Waargenomen werden: Konijn, Haas, Mol, Vos, Ree, Rosse woelmuis, Veldmuis, Dwergmuis, Bunzing, Hermelijn, Wezel en Grootoorvleermuis. Van de Ree bleek een aanzienlijke populatie aanwezig te zijn. De Groot-

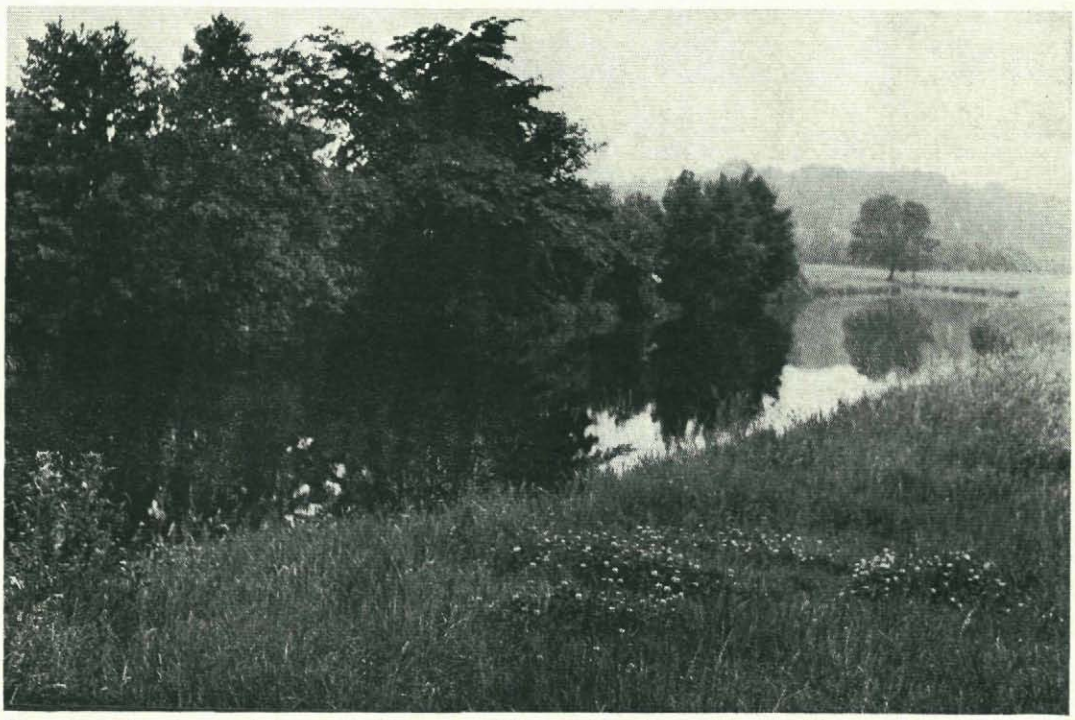

Fig. 1. *Het stroomdal van de Kromme Rijn, met op de achtergrond het landgoed Rijnstein in de gemeente Cothen. Foto F. van Ommen.*

Fig. 2. *Het Zandpad te Cothen, dat de hoge stroomrug van de Kromme Rijn volgt. Op de voorgrond een zg. Rijnwei grenzend aan de Kromme Rijn. Foto F. van Ommen.*

oorvleermuis komt voor in de toren van de N.H.-kerk van Cothen en Werkhoven. De Eekhoorn daarentegen werd door mij in het gebied niet meer waargenomen. Dit mooie dier dient, naar mijn mening, meer daadwerkelijke bescherming tot zijn behoud voor onze fauna te ondervinden!

De Gewone pad werd spaarzaam, de Groene kikker echter veelvuldig in 1972 gehoord en gezien. Van de Groene kikker is er de laatste twee jaar sprake van een toename in plaatsen van voorkomen en in aantal.

Wat de overige amfibieën betreft, werd er éénmaal een wijfje van de Grote watersalamander waargenomen.

De plantengroei varieert al naar de plaats van matig tot rijk. Op het landgoed Rijnstein in de gemeente Cothen werden aan bijzondere soorten waargenomen: Mosbloempje, Voorjaarshelmbloem, Boszegge, *Pentaglottis sempervirens* en Tengere vetmuur. Op het landgoed Hardenbroek, dat eveneens in de gemeente Cothen is gelegen, komen de volgende bijzonderheden voor: Bosbeemdgras, Struweelroos, Gevlekte aronskelk en Vrouwenmantel.

De Levende Natuur 75 (11-12):256-260 (1972)

Fig. 3. *Het stroomdallandschap van de Kromme Rijn ter hoogte van Bunnik. Foto F. van Ommen.*

Als verdere floristische, landschappelijk fraaie en geomorfologische bijzonderheid dient het zg. Zandpad te Cothen te worden genoemd. Dit is een zeer oud voetpad, dat de hoge stroomrug van de Kromme Rijn volgt. Na het voormalige buiten Steniswaard, waarvan het kapitale bos om en bij 1940 werd gekapt, vertoont de zandrug waarop het Zandpad is gelegen, een groot hoogteverschil van wel 1½ meter ten opzichte van het langs de Kromme Rijn gelegen weiland, een zg. Rijnwei. Deze rug is bodemkundig nogal typisch. Het rivierzand komt op deze rug aan de oppervlakte, wat in het beschreven gebied zeldzaam genoemd mag worden. Het Zandpad heeft, op de naar de Kromme Rijn gelegen zijde, prachtige hagen, die bestaan uit: Veldiepen, Eenstijlige meidoorns, Essen, Esdoorns, Sleedoorns, Zomereiken, Kardinaalsmuts en Hondsroos. Deze haag sloot vermoedelijk aan bij het voormalige bos van het meergenoemde buiten Steniswaard, alwaar tevens nog een oude gracht aanwezig is, die in open verbinding staat met

De Levende Natuur 75 (11-12):256-260 (1972)

de Kromme Rijn. In genoemd randstruweel komen verscheidene hogere plantesoorten voor. Wie die kostbaarheid wil zien, wandele eens over dit Zandpad in de richting van het landgoed Rijnstein.

Algemeen bekend is, dat op de oeverwallen en andere hoog gelegen gronden sedert oude tijden vormen van bewoning door de mens zijn geweest. De Rijksdienst voor het Oudheidkundig Bodemonderzoek heeft verscheidene van deze nederzettingen onderzocht en gedateerd.

De plantengroei van de wegbermen langs de provinciale weg van Bunnik naar Wijk bij Duurstede was dit jaar bijzonder fraai. In rijke verscheidenheid bloeiden er Bereklauw, Duizendblad, Vogelwikke, Akkerwinde, Aardaker, Wilde peen, Witte en Rode klaver, Klaproos, Echte kamille en Pastinaak.

Op de op de hogere gronden gelegen bouwlanden, waarvan ik de laatste jaren een toename meen te constateren, worden verbouwd: tarwe, gerst, haver, bieten en in toenemende mate mais.

Ten westen van Wijk bij Duurstede komen, als grasland- en boomgaardafscheidingen, nog gave en fraaie meidoorn- en in enigszins mindere mate sleedoornstruwelen voor.

Dit beknopte artikel wil tevens een bescheiden bijdrage leveren tot het inzicht, dat het beheer van dit gebied voortaan door oecologische principes zal dienen te worden bepaald. Het gaat hier om een kostbaar stuk van Nederland. Er kan nog veel worden gered en behouden, maar de tijd dringt!

Schoenlapperzomer 1972

D. M. DE VRIES en G. DE VRIES-SMEENK.

Dit vroege voorjaar (D.L.N. 75: 193-196) met zijn ongewoon mooie maand maart, waarin liefst acht dagen met temperaturen tot 19 en 20 graden gemeten werden, deed ons uiteraard veel van de vlinders verwachten. Dit temeer daar ook het vorige jaar in dit opzicht niet tekort geschoten was (D.L.N. 74: 259-263). Na dit verrukkelijke voorproefje viel het hoofdgerecht van lente en zomer evenwel geducht tegen. De onderbrekende hittegolf, van Afrika tot Poolcirkel, in de maand juli, overigens niet vrij van vlinderverrassingen (D.L.N. 75: 182-183), onderstreepte als verademing eigenlijk des te meer de overheersende kilte van deze toch wel teleurstellende zomer. De niet aflatende nare noorderluchten gaven de zon immers te weinig kans om van waar vlinderweer te spreken. Onze uitgesproken tevredenheid in de lente (D.L.N. 75: 120) daalde dientengevolge zienderogen. De terugval in het weer na de hittegolf miste zijn uitwerking op de vlinderstand geenszins. Zo konden we op de eerstbloeiende struiken van de toch veel vlinders trekkende Buddleia in juli nog geen enkele vlinder gewaar worden, zelfs geen witje. Hoewel, zo tussen de generaties in, juli in de regel niet schittert door vlinderrijkdom, leek het deze nazomer toch wel mis te gaan, wat de kapellen aangaat.

Was het echter inderdaad afstel of alleen maar uitstel? Immers de nazomerplanten, ditmaal fors ontwikkeld in tegenstelling tot vorig, droog jaar, waren met hun bloei achterop geraakt en wellicht zouden ook de vlinders het niet laten afweten. En ziedaar: 1972 werd uiteindelijk toch nog een behoorlijk dagvlinderjaar! Wat de schoenlappers,